

เหลียวหลังแลหน้าการจัดการอาชีวศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

Looking Backward and Forwards of Management for Vocational Education of Special Administrative Development Zone in Southern Border Provinces

ณัฐนันท์ ชุมแก้ว¹ สาธิตา ทันทเวช² อธิธิฤทธิ์ ศรีชุมภู³ อมรรัตน์ จันวัฒนะ⁴ โกวิท นวลศรี⁵

Nathanan Chumkaew¹ Sathita Thantawech² Aitthirith Srichompoo³

Amonrat Junwathana⁴ Kowit Nualsri⁵

¹ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีวศึกษาภาคใต้ เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ จังหวัดปัตตานี 94000
Director, Southern Vocational Education Promotion and Development Center in Southern Border Provinces, Pattani 94000

² รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 3 จังหวัดสงขลา 90110
Deputy Director, Institute of Vocational Education Southern Region 3, Songkhla 90110

³ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคยะลา จังหวัดยะลา 95000
Director, Yala Technical College, Yala 95000

⁴ ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษายะลา จังหวัดยะลา 95000
Director, Yala Vocational College, Yala 95000

⁵ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี 94000
Deputy Director, Pattani Vocational College, Pattani 94000

¹ Corresponding Author : E-mail: nathanan@vecmail.org

บทคัดย่อ

การจัดการอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ บริบทของการเปลี่ยนแปลงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพและการมีงานทำเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ ของสถานศึกษาจำนวน 18 แห่ง และศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอ 23 ศูนย์ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายในการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน่ายุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ดำเนินงานในพื้นที่ ซึ่งอาศัยหลักการบริหารจัดการอาชีวศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี โดยศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) เป็นหน่วยปฏิบัติการ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการพัฒนา กิจกรรมโครงการของแผนเป้าหมายที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนงานพื้นฐานด้านความมั่นคง และโครงการพัฒนาการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมและภูมิภาค โดยกำหนดเป้าหมายเพื่อ 1) พัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมในจังหวัดชายแดนใต้ 2) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

บทความวิชาการ

และตลาดแรงงานในพื้นที่ 3) พัฒนาระดับทักษะวิชาชีพโดยต่อยอดความรู้ให้กับประชาชน เยาวชน และชุมชน และ 4) เพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อและขยายโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาวิชาชีพ

คำสำคัญ : การจัดการ อาชีวศึกษา ชายแดนใต้

Abstract

The management for vocational education of special administrative development zone in southern border provinces, the context of the change was to provide education for career development and employment to address the poverty of people and youth in the area of 18 educational institutions and 23 vocational training centers with the important role in driving policy in the development of education in the southern border provinces by adopting the royal strategy “understanding, accessibility, development” and “sufficiency economy philosophy” which relies on the principles of management of vocational education in 3 models : formal education, informal education, and bilateral education. Southern vocational education promotion and development center in the southern border provinces is the institute that is responsible for the preparation of development plans related to vocational education management under the Integrated work plan to solve problems in the southern border provinces and vocational development projects in the southern border provinces. However, the development of vocational education management in the aforementioned areas is consistent with changes in social and regional contexts by targeting 1) improve the quality of vocational education and training in the southern border provinces 2) produce and develop manpower under the needs of the establishment and labor market 3) develop and upgrade professional skills by extending knowledge to people, youth and communities and 4) increase opportunities for further education and expand access to vocational education services.

Keywords : management, vocational, zone in southern border provinces

บทนำ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล และสงขลา (มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553) ถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงและเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรือง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งการมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย ทั้งทางบกและทางทะเลอันเอื้อต่อการประกอบอาชีพการเกษตรประมงและการท่องเที่ยว สภาพภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดต่อเชื่อมโยงกับมาเลเซียและประเทศในคาบสมุทรมาลายู ซึ่งเอื้อต่อการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศโลกมุสลิม [1] นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีการรักษาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไว้อย่างเหนียวแน่น ท่ามกลางความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการอยู่ร่วมกันของหลายเชื้อชาติ

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นในประเทศไทย เนื่องจากเป็นสังคมที่ผู้คนมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอาศัยอยู่ร่วมกัน หรือเรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยด้านการศึกษาท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างสูง ทั้งในด้านภาษา ศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ ซึ่งเป้าหมายของคุณภาพการศึกษาย่อมมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เกิดการเรียนรู้บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความเข้าใจ ยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในปี 2566 - 2570 ตามเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) กำหนดว่า เงื่อนไขปัญหาความหวาดระแวง ความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ หมดไป การยุติเหตุรุนแรงโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2570 ในส่วนพัฒนาการของกลไกการบริหารจัดการ การแก้ไขปัญห และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำเนินการภายใต้ระบบกลไกการบริหารจัดการตามแนวทางประกาศ คสช. ที่ 98/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 โดยกลไกดังกล่าว ถือเป็นการบูรณาการ (Integration) เชิงระบบ เป็นการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างทุกส่วนงาน ตั้งแต่หน่วยงานส่วนกลางจนถึงระดับพื้นที่ รวมทั้ง เป็นกลไกหลักที่ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในรูปของแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่หน่วยงานขอรับการสนับสนุน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการแก้ไขปัญห จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งขจัดความซ้ำซ้อนของงานที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยมีตัวชี้วัด (Indicator) เป็นเครื่องมือสำหรับติดตามผลสำเร็จจากการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้ผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) เป็นกระบวนการแปลงวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งอาจเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาล/คณะรัฐมนตรี ให้เป็นแนวทาง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทั้งการจัดหาทรัพยากร การวางแผนโครงการ การออกแบบองค์การ และการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ [2]

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหนึ่งในหน่วยงานที่ช่วยพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการสร้างโอกาสและการมีงานทำให้แก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการจัดการศึกษาที่อาศัยยุทธศาสตร์และมาตรการที่ครอบคลุมมิติการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีมาตรฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาต่อ และการมีงานทำของเยาวชน การขยายโอกาสการศึกษาไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ การส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพและเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ อีกทั้ง ยุทธศาสตร์และมาตรการเร่งด่วนเฉพาะกิจ ในเรื่องของการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ครู ผู้บริหาร บุคลากร นักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมั่นคง [3]

เหลียวหลังมองอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น อยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์ การจัดการศึกษา เพื่อการมีอาชีพและการมีงานทำ ให้กับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ประชาชน ให้มีมาตรฐาน วิชาชีพ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะ กลุ่มประเทศโลกมุสลิม ภายใต้การจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี ที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดไว้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้ง 18 แห่ง ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ภาพที่ 1) ได้แก่ วิทยาลัยสารพัดช่างนราธิวาส (วิทยาลัยเทคนิคบางนรา) วิทยาลัยการอาชีพสุไหงโก-ลก วิทยาลัยเทคนิคยะลา วิทยาลัยอาชีวศึกษายะลา วิทยาลัยสารพัดช่างยะลา (วิทยาลัยการอาชีพนครยะลา) วิทยาลัยการอาชีพเบตง วิทยาลัยการอาชีพรามัน วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกปัตตานี วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี วิทยาลัยการอาชีพปัตตานี วิทยาลัยการอาชีพ สายบุรี วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรและประมงปัตตานี วิทยาลัยเทคนิคสตูล วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล วิทยาลัยการอาชีพละงู วิทยาลัยเทคนิคจะนะ และวิทยาลัยการอาชีพนาทวี โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในแผนการพัฒนาการศึกษา อาชีวศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 1 แผนที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในฐานะหน่วยงานหลัก ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ (SEC TVET Career Center) พลเอก สุรเชษฐ์ ชัยวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำต้นแบบในการจัดตั้งศูนย์ดังกล่าว ไปจัดตั้งศูนย์ประสานงานการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในอีก 6 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคใต้ชายแดน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีเป้าหมายในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล รองรับความต้องการกำลังคนในอุตสาหกรรม 4.0 และภาคบริการ โดยดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และหน่วยงานในพื้นที่ทุกภาคส่วน ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาการผลิตและพัฒนากำลังคนในพื้นที่ ประเมินความต้องการของสถานประกอบการในการผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเปรียบเทียบอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) กำลังคนรายกลุ่ม สาขาการลงทุน วางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ การค้า การลงทุน ในพื้นที่ครอบคลุมสาขาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และจัดอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับสถานประกอบการในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้ผู้เรียน ครู และผู้บริหารด้วย

ภาพที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาใน จชต.

ภาพที่ 3 การทำงานในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ปี พ.ศ. 2551 - 2552 มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) เป็นหน่วยปฏิบัตินโยบายในพื้นที่ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ประจำปี โดยมุ่งเน้นประเด็น “กิจกรรมภายใต้กลยุทธ์เสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการอยู่ดีมีสุขของชุมชนและสังคม” มาเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกับปีที่ผ่านมา โดยยังมีการจัดการเรียนการสอนนอกระบบการศึกษาและบริการวิชาชีพ เช่น การฝึกอาชีพ ในสถาบันการศึกษาปอเนาะ การฝึกอาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งโมเดลในช่วงปีนี้ของอาชีวศึกษาชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องของการศึกษาเพื่อมวลชนนั่นเอง ปี พ.ศ. 2553 เน้นส่งเสริม สนับสนุน และกระจายการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเขตอำเภอเมืองและพื้นที่ห่างไกลสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินงานโดย ศพต. สร้าง “ศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพในพื้นที่หน้าด่าน หรือพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่ชายขอบ” เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและให้บริการด้านวิชาชีพแก่พี่น้องประชาชนที่ต้องการเรียนหนังสือและมีอาชีพ ไปพร้อม ๆ กัน เป็นยุคของการเริ่มต้น “Localization” คือ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งในและต่างประเทศ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน และเรื่องความเป็นสากลของสังคมโลกมุสลิม เช่น การจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานประกอบการ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้าไทย ในรูปแบบการศึกษาระบบทวิภาคี ความร่วมมือกับสถาบันในต่างประเทศ สถานศึกษาอาชีวศึกษาชายแดนใต้ ทั้ง 18 แห่ง ได้ทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนครู นักเรียนนักศึกษาซึ่งกันและกัน กับวิทยาลัยอาชีวศึกษาในประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2555 - 2557 แผนปฏิบัติราชการในการพัฒนาการอาชีวศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงมุ่งหวัง เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขเพิ่มขึ้นในเรื่องคุณภาพ ความทั่วถึง และความสอดคล้อง กับวิถีชีวิตให้มากขึ้น โดยมีพันธกิจ คือ 1) ส่งเสริม สนับสนุนการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ และยกระดับคุณภาพการอาชีวศึกษาให้สูงขึ้นเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียน 2) ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมอาชีพให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) ส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมอาชีพทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแผนดำเนินการระยะ 5 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่องโครงการพัฒนาอาชีวศึกษาไทย ในอนาคต โดยเฉพาะการเป็นฮับ (HUB) หรือศูนย์กลางของอาชีวศึกษาในอาเซียน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ สนองนโยบายความต้องการกำลังคนของประเทศ และเตรียมประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพในพื้นที่หน้าด่านชายแดน และขยายพื้นที่บริการด้านวิชาชีพในเขตพื้นที่ห่างไกล มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 หลักการสำคัญ คือ การอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสถานศึกษาส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในอำเภอเมือง หรืออำเภอใหญ่ ๆ เท่านั้น อีกทั้งประกอบกับจำนวนประชากรมีมาก ไม่สอดคล้องกับจำนวนสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีจำนวน 18 แห่ง ทำให้ประชาชนที่อยู่อำเภอรอบนอกและอำเภอห่างไกล ไม่สามารถเข้าถึงการบริการสายวิชาชีพได้ ในปี พ.ศ. 2553 มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอ 11 ศูนย์แรก ปรากฏว่า ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีในแต่ละพื้นที่ จนในปีงบประมาณ 2554 ได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอเพิ่มอีก 6 ศูนย์ ในปีงบประมาณ 2555 ได้จัดตั้งเพิ่มอีก 5 ศูนย์ และในปีงบประมาณ 2560 ได้จัดตั้งเพิ่มอีก 1 ศูนย์ ปัจจุบันนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอทั้งสิ้นจำนวน 23 ศูนย์ ภายใต้การดูแลของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา 18 สถานศึกษา และสามารถให้บริการการศึกษาวิชาชีพให้แก่ประชาชนได้ในทุกอำเภอในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ปวส. และระยะสั้น [4]

พื้นที่ให้บริการศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภออาชีวศึกษา

จังหวัดยะลา	ประกอบด้วย 4 ศูนย์ ได้แก่ ยะหา กรงปินัง บานังस्ता และธารโต
จังหวัดปัตตานี	ประกอบด้วย 6 ศูนย์ ได้แก่ พุ่ยางแดง มายอ ยะหริ่ง ปะนาเระ แม่ลาน และยะรัง
จังหวัดนราธิวาส	ประกอบด้วย 8 ศูนย์ ได้แก่ บาเจาะ ยี่งอ ระแงะ สุไหงปาดี แว้ง สุคิริน รือเสาะ และศรีสาคร
จังหวัดสงขลา	ประกอบด้วย 2 ศูนย์ ได้แก่ สะบ้าย้อย และสะเดา
จังหวัดสตูล	ประกอบด้วย 3 ศูนย์ ได้แก่ มะนัง พังงา และควนโดน

แลหน้าการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทิศทางของแผนพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันนั้น เป็นเรื่องของการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข โดยมุ่งส่งเสริม การสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาพื้นที่อาชีพให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มพิเศษ ตลอดจนยกระดับคุณภาพการศึกษา อาชีวศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยเน้นเรื่องความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสังคมโลกมุสลิม การทำงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในระดับพื้นที่ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา องค์กรต่าง ๆ จึงร่วมกัน ปรับบทบาทให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม แต่ละพื้นที่ให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีบทบาทในฐานะผู้นำการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาของชาติ ที่เน้นการพัฒนาการศึกษาเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน ของชุมชนและท้องถิ่น ด้วยยุทธศาสตร์และมาตรการที่ครอบคลุมมิติการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน การศึกษาต่อ และการมีงานทำของเยาวชน การขยายโอกาสการศึกษาไปยัง กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ การส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ โดยจัดให้มีการศึกษาเชิงบูรณาการ กับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่น ขยายโอกาสการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนยกระดับคุณภาพการศึกษาอาชีพเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน [5]

แผนพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงบูรณาการนโยบาย ของรัฐบาล ของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และนโยบายด้านความมั่นคง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาใช้ประกอบการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการพัฒนาอาชีพ และการมีงานทำ และจากการศึกษาแผนการพัฒนาอาชีวศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 - 2557 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 18 วิทยาลัย ได้ร่วมกันระดมความคิด เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ตลอดจนโครงการในภาพรวม เพื่อใช้เป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปให้เห็นทิศทางของยุทธศาสตร์ในปัจจุบัน

วิสัยทัศน์ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง และสอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

พันธกิจ 1) ส่งเสริม สนับสนุนการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพให้ทั่วถึง และยกระดับคุณภาพการอาชีวศึกษา ให้สูงขึ้น เชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียน 2) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมอาชีพให้สอดคล้อง กับอัตลักษณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) ส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมอาชีพของทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์ 1) เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ของสายอาชีพได้ 2) เพื่อเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ให้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ 3) เพื่อยกระดับการศึกษาวิชาชีพสู่สากล และสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนสายอาชีพ และ 4) เพื่อพัฒนากายภาพสถานศึกษาและสร้างความปลอดภัยในชีวิต

บทความวิชาการ

แผนการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีงบประมาณ 2566 โดยกำหนดเป้าหมาย ดังนี้ [6]

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมในจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงานในพื้นที่
3. เพื่อพัฒนาระดับทักษะวิชาชีพโดยต่อยอดความรู้ให้กับประชาชน เยาวชน และชุมชน
4. เพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อและขยายโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาวิชาชีพ

แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ โครงการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นการบริการด้านการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพ พัฒนาทักษะอาชีพระยะสั้น สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและพัฒนางานได้ กิจกรรมที่ดำเนินการ จำนวน 3 กิจกรรม

1) กิจกรรมทุนอุดหนุนนักเรียน โครงการอาชีวะฝีมือชนพัฒนากำลังคนชายแดนใต้ ให้กับนักเรียน นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย

2) กิจกรรมจัดการเรียนการสอนศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอและเพิ่มทักษะการมีงานทำ (ฝึกงานต่างภาคต่างพื้นที่) นักเรียนระดับ ปวช. ปวส. เยาวชน และประชาชน

และ 3) กิจกรรมฝึกอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เยาวชน กลุ่มเปราะบาง ประชาชน พระภิกษุ สามเณร ทหารปลดประจำการ ผู้พิการ ผู้ต้องขัง สตรีหม้าย และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และกลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และในสถาบันศึกษาปอเนาะ

แผนงานพื้นฐานด้านความมั่นคง โครงการพัฒนาการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กิจกรรมที่ดำเนินการ จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย

1) กิจกรรมจ้างยารักษาความปลอดภัย จัดจ้างยารักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ 18 แห่ง และศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพ 23 แห่ง

2) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ค่าตอบแทนพิเศษลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3) กิจกรรมทุนอุดหนุนนักเรียนที่เรียนดี มีความสามารถในการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาต่อสายอาชีพ สนับสนุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่เรียนดี มีความสามารถได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

4) กิจกรรมทุนอุดหนุนนักเรียนโครงการสานฝันกีฬา ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา (สายอาชีพ) สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนได้ศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

5) กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายอาชีวศึกษา (ระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด) สร้างเครือข่ายตัวแทนอาชีวศึกษา สนับสนุนงานด้านมวลชนสัมพันธ์ และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการเพิ่มผู้เรียนสายอาชีพ

6) กิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอและเพิ่มทักษะการมีงานทำ (ฝึกงานต่างภาคต่างพื้นที่) การจัดการเรียนการสอนสายวิชาชีพ ระดับ ปวช. ปวส. และระยะสั้น ให้กับประชาชน เยาวชนที่อยู่ในอำเภอห่างไกล และฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ ทั้งในต่างภาคและต่างพื้นที่

7) กิจกรรมฝึกอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ฝึกทักษะอาชีพตามความถนัดและความสนใจให้กับผู้ต้องขัง เยาวชนสันติสุข กลุ่มสตรีหม้าย เยาวชนในสถานพินิจ

8) กิจกรรมส่งเสริมศาสนิกในสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษา ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาได้ถูกต้อง (ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม) โดยการจ้างวิทยากรสอนศาสนา

และ 9) กิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาเพื่อการประกอบอาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษา มีทักษะภาษาที่ 2 โดยจ้างครูเจ้าของภาษามาเป็นผู้สอน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาของ [7] พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาด้านอาชีวและเทคนิคศึกษา ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก แบ่งการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านแผนงานและความร่วมมือ ด้านบริหารทรัพยากร ด้านวิชาการ และด้านพัฒนานักเรียน นักศึกษา ความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ในด้านวิชาการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลางแต่อยู่ในอันดับสุดท้าย อาจเนื่องมาจากสภาพการจัดการเรียนการสอน การให้บริการโสตทัศนูปกรณ์ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ไม่มีการดำเนินการตรวจสอบแผนการเรียนการสอนของทุกแผนกวิชาให้ตรงตามหลักสูตร ตลอดจน ไม่มีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่ได้มาตรฐาน ขาดการอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ครู ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ของสถานศึกษา ขาดการรวบรวม และเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอน และไม่มีการจัดสอบมาตรฐานวิชาชีพร่วมกับแผนกวิชา และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์และบุคลากร เกี่ยวกับงานวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ 2) ควรวางแผนการอนุรักษ์พลังงาน และการรักษา สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) ควรดำเนินการตรวจสอบ แผนการเรียนการสอนของทุกแผนกวิชา ให้ตรงกับโครงสร้างหลักสูตร ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) ควรมีการให้บริการโสตทัศนูปกรณ์ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 5) ควรสนับสนุนในด้านวิชาการ ให้มากกว่าด้านอื่น ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพสูงสุด 6) ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านแผนงาน และความร่วมมือกับต่างประเทศ และ 7) ควรมีการศึกษาโอกาสการศึกษาต่อของนักศึกษา ที่จบจากสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพครูอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานราชการ ในด้านวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาการศึกษา บนพื้นฐานของหลักการ คุณภาพ โอกาส และความร่วมมือ จูงใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้สามารถปรับบทบาทการสอนแนวใหม่ สามารถเรียนรู้ที่จะเพิ่มและพัฒนาสมรรถนะตนเอง ให้ทันการเปลี่ยนแปลง หาดแนวทางให้ครูเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม วิธีคิด ปรับกระบวนการทัศน์ สร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนซึ่งเป็นปัจเจกบุคคล ให้ประสิทธิผลสอดคล้องกับทิศทางการเจริญเติบโต ของท้องถิ่น เป็นนักบูรณาการกลั่นกรอง มุ่งสนองความต้องการและสร้างความมั่นคงในชุมชนและสังคม

บทความวิชาการ

บทสรุป

จะเห็นว่า การพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ โดยสถานศึกษาจำนวน 18 แห่ง และศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพทั้ง 23 ศูนย์ บนฐานของความเข้าใจและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อการมีอาชีพและการมีงานทำให้กับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เยาวชนประชาชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการจัดการทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาในระบบทวิภาคี ซึ่งมีการปรับตัวทางด้านยุทธศาสตร์เพื่อรองรับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้เข้าถึงโอกาสของผู้เรียนโดยการจัดการศึกษา ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การสร้างอาชีพ ในทิศทางของการจัดการศึกษาเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขโดยบูรณาการการศึกษาสำหรับเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนงานพื้นฐานด้านความมั่นคง จำนวน 3 กิจกรรม และโครงการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 9 กิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- [2] สำนักงาน ก.พ.ร. (2546). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- [3] สุมาลี พวงจันทร์ เอกรินทร์ สังข์ทอง ผ่องศรี วณิชย์ศุภวงศ์ และเรชา ชูสุวรรณ. (2558). *การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนภาคใต้*. Academic Services Journal Prince of Songkla University : 26(2), 122-130.
- [4] ประเสริฐ แก้วเพ็ชร. (2564). *เส้นทางการพัฒนาอาชีวศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอ*. วารสารวิชาการ สถาบันการศึกษาภาคใต้ 3, 1(2), 1-8.
- [5] สิทธิชัย ทองมาก วุฒิชัย นิยมเทศ เรชา ชูสุวรรณ และฤทัยชนนี สิทธิชัย (2561). *เหลียวหลังแลหน้าคุณภาพการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 5 (ฉบับพิเศษ), 186-198.
- [6] ราตรีสวัสดิ์ ธนันทน์ (2565). *การขับเคลื่อนกิจกรรมและการดำเนินงานโครงการ ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีงบประมาณ 2566*. เอกสารประกอบการบรรยาย.
- [7] จักรพงศ์ ช่วยนุกูล รวีวรรณ ชินะตระกูล และ เสมอ เรืองอนันต์ (2557). *การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาด้านอาชีวและเทคนิคศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 13(2), 104-108.